

Міністерство освіти і науки України арпатський
національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного
права

**Зінич Л.В.
Петровська І.І.**

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

**Методичні вказівки для семінарських
практичних занять
студентів денної форми навчання**

м. Івано-Франківськ – 2025 рік

Рекомендовано до видання Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту (протокол № _____ від _____ 202_року).

Рецензенти:

- завідувач кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту, кандидат юридичних наук, доцент

Розвадовський Володимир Іванович

- завідувач кафедри судочинства навчально-наукового юридичного інституту, доктор юридичних наук, професор

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна

Петровська І.І., Зінич Л.В. Адміністративне право: методичні вказівки для семінарських занять студентів денної форми навчання. Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут арпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2025. 56с.

Методичні вказівки розроблено на основі навчального плану та призначені для підготовки до семінарських занять студентів 1-го і 2-го курсів денної форми навчання напряму підготовки «Право», освітньої програми «Міжнародне та європейське право».

Методичні вказівки включають загальні рекомендації для підготовки до кожної теми навчальної дисципліни, навчальну літературу та нормативно-правові акти, контрольні питання, що забезпечують поглиблене вивчення та аналіз навчальної дисципліни «Адміністративне право».

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

© Петровська І.І., Зінич Л.В., 2025

© арпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2025

ЗМІСТ

Вступ	7
1 КУРС	
Тема 1 Адміністративне право як публічна галузь права Семінарське заняття 1 та 2.....	10
Тема 2 Поняття та загальна характеристика публічного адміністрування Семінарське заняття 3.....	12
Тема 3 Принципи адміністративного права Семінарське заняття 4.....	13
Тема 4 Джерела адміністративного права Семінарське заняття 5.....	15
Тема 5 Адміністративно-правові відносини і норми Семінарське заняття 6.....	16
Тема 6 Суб'єкти адміністративного права Семінарські заняття 7 та 8.....	17
Тема 7 Інструменти публічного адміністрування Семінарське заняття 9.....	21
Тема 8 Адміністративні процедури Семінарське заняття 10.....	22
Тема 9 Поняття та сутність публічної служби Семінарське заняття 11.....	23
Тема 10 Міжнародні стандарти надання адміністративних послуг Семінарське заняття 12.....	24
Тема 11 Адміністративний договір Семінарське заняття 13.....	25
Тема 12 Адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність Семінарське заняття 14.....	27
Тема 13 Провадження у справах про адміністративні правопорушення Семінарське заняття 15.....	28
2 КУРС	
Тема 14 Публічне адміністрування у сфері економіки та промисловості Семінарське заняття 16.....	30
Тема 15 Публічне адміністрування у сфері використання та охорони природних ресурсів Семінарське заняття 17.....	31

Тема 16 Публічне адміністрування у сфері фінансів	
Семінарські заняття 18, 19.....	32
Тема 17 Публічне адміністрування у сфері зовнішньоекономічної діяльності та митної справи	
Семінарські заняття 20, 21.....	34
Тема 18 Публічне адміністрування у сфері закордонних справ	
Семінарські заняття 22, 23.....	37
Тема 19 Публічне адміністрування у сфері безпеки та оборони	
Семінарські заняття 24, 25.....	39
Тема 20 Публічне адміністрування сферою внутрішніх справ	
Семінарське заняття 26.....	40
Тема 21 Публічне адміністрування у сфері інформаційних ресурсів	
Семінарські заняття 27, 28.....	41
Тема 22 Досвід Італії у сфері публічного адміністрування	
Семінарське заняття 29.....	43
Тема 23 Основи публічного адміністрування у Великій Британії	
Семінарське заняття 30.....	44
Тема 24 Функціонування механізмів публічного адміністрування у Японії	
Семінарське заняття 31.....	45
Тема 25 Досвід США у сфері публічного адміністрування	
Семінарське заняття 32.....	46
Тема 26 Організація публічного адміністрування у Китайській Народній Республіці	
Семінарське заняття 33.....	46
Перелік джерел, рекомендованих для опрацювання тем навчальної дисципліни	48

ВСТУП

Поглиблення співпраці між Україною та державами Європейського Союзу і провідними державами світу у сфері організації діяльності публічної адміністрації, інформатизації адміністративних послуг, забезпечення прав і свобод громадян, зумовлює необхідність вивчення адміністративного законодавства іноземних держав.

Адміністративне право на сучасному етапі є провідною галуззю публічного права, нормами якого регулюється комплекс суспільних відносин у сфері державного управління, в процесі організації діяльності органів виконавчої влади на державному та місцевому рівнях. До суспільних відносин, що становлять предмет адміністративно-правового регулювання відносяться: 1) організаційно-управлінські відносини щодо діяльності органів державної влади; 2) управлінські відносини щодо проходження публічної служби; 3) відносини щодо надання адміністративних послуг; 4) відносини пов'язані із притягненням винних осіб до адміністративної відповідальності.

Навчальна дисципліна «Адміністративне право» має значний вплив на підготовку правників, оскільки надає правові основи функціонування органів виконавчої влади, розуміння способів і засобів впливу на суспільні відносини, усвідомлення сутності адміністративних проступків та адміністративної відповідальності, які в комплексі формують знання щодо механізму прийняття рішень органами державної влади і місцевого самоврядування.

Метою навчальної дисципліни «Адміністративне право» є формування у студентів цілісного уявлення про адміністративне право як галузь права, науку та навчальну дисципліну, надання необхідних знань національних та міжнародно-правових актів; умінь та навичок правильного їх застосування; формування вмій і навичок роботи з нормативно-правовими документами; вміння правильно використовувати юридичні терміни; формування наукового світогляду.

Завдання навчальної дисципліни «Адміністративне право» полягає в системному і комплексному підході до вивченні управлінських відносин, особливостей публічного адміністрування, сутності адміністративних послуг та розуміння адміністративних проступків.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Адміністративне право» є:

- Опанування студентами теоретичною і нормативною базою у сфері публічного адміністрування;
- Вміння застосовувати на практиці теоретичні знання з адміністративно-правового регулювання відносин;
- Засвоєння концептуальних основ походження, поняття, особливостей адміністративного права;

- Вивчення інструментів публічного адміністрування;
- Формування у студентів розуміння адміністративних процедур;
- Дослідження особливостей та специфіки публічної служби;
- Вивчення сутності адміністративних послуг;
- Формування уявлення про сутність адміністративного договору;
- Розуміння правової природи адміністративних правопорушень та особливостей адміністративної відповідальності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти у результаті вивчення дисципліни повинні:

Знати:

- Особливості предмета сучасного адміністративного права;
- Місце адміністративно-правових норм у системі правового регулювання;
- Поняття та зміст адміністративно-правових відносин і норм;
- Особливості публічної служби;
- Сучасні європейські стандарти діяльності органів публічної адміністрації;
- Правову природу адміністративного договору;
- Склад, підстави і особливості адміністративного правопорушення та адміністративної відповідальності.

Вміти:

- Використовувати міжнародно-правові акти та національні акти окремих держав;
- Застосовувати положення Конституції України та інших країн вміти здійснити їх порівняльно-правовий аналіз;
- Тлумачити положення національних нормативних актів щодо особливостей діяльності органів виконавчої влади;
- Оцінювати національне законодавство з точки зору відповідності його норм національному праву.

Засвоєння навчальної дисципліни відбувається у формі лекцій, семінарських (практичних) занять, консультацій, виконання студентами завдань для самостійної роботи.

Однією із найефективніших форм вивчення навчальної дисципліни є семінарські(практичні) заняття, які дають можливість студентам розширити та поглибити знання із цієї галузі права, шляхом вивчення нормативно-правових актів, навчальної і наукової літератури. Основною метою семінарських (практичних) занять є сприяння ефективному засвоєнню студентами знань з навчальної дисципліни «Адміністративне право», вироблення навичок аналітичного підходу з прийняття рішень у конкретних правових ситуаціях, здійснення контролю за рівнем знань студентів.

Теми семінарського заняття починаються із короткої анотації про основні положення даної теми і методичні поради для її вивчення, дається перелік питань для обговорення на семінарському занятті, контрольні питання засвоєння знань, практичні завдання, а також наводиться перелік нормативно-правових актів, які становлять законодавчу базу певної теми.

На семінарські заняття виносяться основні питання тем навчальної дисципліни. Під час підготовки до семінарського (практичного) заняття студент повинен ознайомитися із планом семінарського заняття, прочитати конспект лекцій із даної теми і навчальну літературу, ознайомитися із рекомендованими джерелами, опрацювати відповідні нормативно-правові акти. Якщо планом семінарського заняття передбачено виконання практичного завдання, його обов'язково потрібно виконати письмово в зошиті із посиланням на відповідні статті нормативно-правових актів.

При підготовці до виступу на семінарському занятті студентам рекомендується скласти розширений план, нотатки або тези доповіді, якими можна користуватися під виступу. Доповідачу дуже важливо вміти посилатися на відповідні статті Конституції України та Законів України, опиратися на теоретичні та практичні положення діяльності органів виконавчої влади, аналізувати факти та робити узагальнення, висновки, критично ставитися до положень нормативно-правових актів та думок науковців.

Обговорення питань на семінарському (практичному) занятті відбувається у формі вільної дискусії, тому кожен студент повинен уважно слухати доповіді і виступи всіх учасників семінару і має право виступати з доповненнями або виправлення відповідей попередніх доповідачів.

Викладач може доручити студентам підготовку відповідних рефератів з найскладніших тем або питань теми навчальної дисципліни для об'єктивного і неупередженого оцінювання знань.

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1 КУРС

ТЕМА 1 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ЯК ПУБЛІЧНА ГАЛУЗЬ ПРАВА (4 години)

Адміністративне право за останні сто років не тільки не втратило своєї актуальності, а й розширилося за змістом, багатогранними аспектами. На сьогодні адміністративне право регулює найважливіші суспільні відносини, між владою і особою у справах публічного адміністрування (менеджменту).

Метою адміністративного права є створення правових умов для забезпечення публічною адміністрацією прав і свобод людини і громадянина у сфері публічного адміністрування. Зміна суспільних відносин призводить до того, що адміністративне право постійно уточнюється та змінюється.

Семінарське заняття №1 спрямоване на формування загальнотеоретичного уявлення про історію становлення адміністративного права в Україні та світі, вивчення особливостей і періодизацію становлення предмету сучасного адміністративного права. Слід звернути особливу увагу на ознаки та функції адміністративного права як публічної галузі права. Проаналізувати основні категорії адміністративного права. Важливе значення має також розуміння адміністративного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни.

На семінарському занятті №2 студенти повинні вивчити, які суспільні відносини входять у предмет правового регулювання, проаналізувати особливості методу адміністративно-правового регулювання, розуміти систему адміністративного права та співвідношення з іншими галузями права.

Ключові терміни та поняття: камералістика, поліцейське право, предмет адміністративного права, публічне адміністрування, виконавчо-розпорядча діяльність, державне управління, публічний інтерес, предмет адміністративного права, метод адміністративного права, система адміністративного права.

Семінарське заняття №1

Питання для обговорення:

1. Історія становлення адміністративного права в європейських країнах.
2. Становлення предмету сучасного адміністративного права.
3. Ознаки та функції адміністративного права.
4. Мета і завдання адміністративного права.
5. Основні категорії адміністративного права.
6. Адміністративне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна.

Питання для самоконтролю:

1. Яке місце займає адміністративне право в системі публічного права?
2. Назвіть сфери суспільних відносин, які регулюють норми адміністративного права.
3. Перелічіть основні ознаки адміністративного права.
4. Дайте визначення поняття «наука адміністративного права».
5. Що є предметом навчальної дисципліни адміністративного права?

Практичні завдання:

Зобразіть схематично історію становлення адміністративного права.

Доповніть таблицю:

Се міна рське занят тя №2 Пи	Функції адміністративного права		
	<u>Правовиконавча</u> є юридичною формою реалізації виконавчої влади.		

Питання для обговорення:

Поняття і сутність предмету адміністративного права.

Методи адміністративного права

Система галузі адміністративного права в Україні та європейських країнах.

Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права.

Публічний інтерес у адміністративному праві.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначенню поняттю «метод адміністративного права».
2. Яка система адміністративного права?
3. В чому полягає суть диспозитивного методу.
4. Яка структура адміністративного права?
5. Як співвідноситься адміністративне право та цивільне право.

Практичні завдання:

Зобразіть схематично сфери суспільних відносин, що становлять предмет адміністративного права.

Випишіть 3 статті із Законів України, де застосовується імперативний метод правового регулювання.

Вирішіть задачу:

Мешканець Івано-Франківської області «В.» звернувся до Центру надання адміністративних послуг м. Івано-Франківська із необхідними документами для отримання посвідчення мисливця. Державний адміністратор прийняв

документи та повідомив, що посвідчення буде виготовлено протягом 30 робочих днів, згідно законодавства України.

Визначте чи належать відносини, які виникли у даному випадку, до таких, що становлять предмет адміністративного права? Відповідь обґрунтуйте, визначте ознаки цих відносин.

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 2 ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ (2 години)

Публічне адміністрування – це адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації, яка є зовнішнім виразом реалізації завдань виконавчої влади, що здійснюється з метою задоволення публічного інтересу відмежовується від законодавчої, судової та політичної діяльності.

В ході підготовки до заняття студенти повинні вивчити поняття та ознаки публічного адміністрування. З'ясувати методи і форми публічного адміністрування. Визначити співвідношення публічного адміністрування, публічного управління, державного управління, муніципального управління та адміністративного урядування.

Крім того студенти повинні приділити увагу вивченню суб'єктів публічного адміністрування та їх особливостей.

Ключові терміни та поняття: публічне адміністрування, публічна адміністрація, державне управління, публічне урядування, муніципальне урядування, адміністративне урядування.

Семінарське заняття №3

Питання для обговорення:

1. Публічне адміністрування як одна з форм реалізації публічної влади.
2. Поняття та ознаки публічного адміністрування.
3. Співвідношення понять: публічне управління, державне управління, муніципальне управління, публічне урядування, адміністративне урядування.
4. Суб'єкти публічного адміністрування.
5. Методи публічного адміністрування.
6. Форми публічного адміністрування.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть нормативно-правові акти, які регулюють взаємовідносини публічної адміністрації з громадянами.
2. Назвіть основні підходи до розуміння поняття «публічна адміністрація».
3. Перелічіть суб'єктів публічного адміністрування.

4. Які ви знаєте форми публічного адміністрування?

Практичні завдання:

Зобразіть схематично структуру публічної адміністрації.

Напишіть види публічного адміністрування (за змістом, за спрямуванням владного впливу публічної адміністрації, за юридичними наслідками для суб'єктів адміністративного права).

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 3 ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

(2 години)

Принципи адміністративного права - провідна категорія у всіх розвинених державах. Під принципами слід розуміти керівні засади, загальні та основоположні вимоги на яких ґрунтується діяльність суб'єктів публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів, нормального функціонування громадянського суспільства і держави.

Під час семінарського заняття необхідно вивчити поняття і види принципів адміністративного права. З'ясувати сутність принципу законності, верховенства права і належного врядування.

Особливу увагу слід приділити принципам адміністративного права щодо діяльності публічної адміністрації в країнах Європейського Союзу та Україні.

Ключові терміни і поняття: принцип верховенства права (в. т.ч законності), належного врядування, забезпечення участі в ухваленні рішень і належного реагування, відкритості і прозорості, добросовісності і етичної поведінки, ефективності і компетентності, сталості і довгострокової орієнтованості, принцип поваги до прав людини і культурної різноманітності.

Семінарське заняття №4

Питання для обговорення:

1. Поняття та види принципів адміністративного права.
2. Принцип законності і верховенства права.
3. Принцип належного врядування.
4. Принципи адміністративного права щодо діяльності публічної адміністрації в країнах Європейського Союзу та Україні.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає значення принципів адміністративного права?
2. У чому полягає сутність принципів належного урядування?
3. Назвіть елементи принципу верховенства права.
4. Охарактеризуйте основні етапи становлення принципів належного урядування та особливості їх нормативного закріплення.

Практичні завдання:

Розв'яжіть тестові завдання:

Який з перерахованих принципів адміністративного права є загальним:

- А) забезпечення рівного доступу до державної служби;
- Б) взаємної відповідальності держави і людини;
- В) змагальності сторін;
- Г) політичної неупередженості.

2. Який з перерахованих принципів адміністративного права є спеціальним:

- А) законності;
- Б) рівності громадян перед законом;
- В) пріоритету прав і свобод людини і громадянина;
- Г) індивідуалізації покарання.

3. Яка з ознак є характерною для принципів адміністративного права:

- А) їх перелік є закритим і не може доповнюватися новими принципами;
- Б) займають другорядне положення відносно норм адміністративного права;
- В) є орієнтирами для розвитку норм адміністративного права;
- Г) є тотожними принципам державного управління.

4. Зміст якого принципу адміністративного права складає можливість суб'єкта публічної адміністрації на власний розсуд визначати повністю або частково зміст рішення або вибрати один із декількох варіантів прийняття рішень?

- А) законності.
- Б) юридичної визначеності.
- В) заборони свавілля та зловживання дискреційними повноваженнями.
- Г) заборони дискримінації.

5. Яка ознака є характерною для принципів належного врядування?

- А) стосуються насамперед правозастосовчої діяльності суб'єктів публічної адміністрації.
- Б) закріплені в Конституції України.
- В) стосуються насамперед правотворчої діяльності суб'єктів публічної адміністрації.
- Г) їх перелік є закритим і не може доповнюватись новими принципами.

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 4 ДЖЕРЕЛА АМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

(2 години)

При вивченні адміністративного права потрібно звернути увагу на зовнішню форму вираження норм. Джерела адміністративного права – це засіб зовнішнього оформлення адміністративно-правових норм, який засвідчує їх загальнодержавну обов'язковість.

Студентам необхідно вивити поняття та види джерел адміністративного права, особливості національних та міжнародних джерел адміністративного права. Проаналізувати правові аспекти судових рішень у системі джерел. З'ясувати юридичну силу джерел адміністративного права.

Ключові терміни і поняття: джерела адміністративного права, закони України, міжнародні акти, підзаконні нормативно-правові акти, рішення судових органів.

Семінарське заняття №5

Питання для обговорення:

1. Поняття та види джерел адміністративного права.
2. Національні джерела адміністративного права.
3. Міжнародні джерела адміністративного права.
4. Рішення судових органів у системі джерел адміністративного права.
5. Юридична сила джерел адміністративного права.

Питання для самоконтролю:

1. Яке місце в системі джерел адміністративного права займають адміністративні договори і судові акти?
2. Перелічіть національні джерела адміністративного права.
3. Які ви знаєте види міжнародних джерел адміністративного права?
4. Назвіть нормативно-правові акти за юридичною силою.

Практичні завдання:

Розкладіть в порядку ієрархії нормативно-правові акти, якщо вони можуть бути віднесені до джерел адміністративного права:

- Статут Державного підприємства Виробниче об'єднання «Карпати»;
- Постанова Кабінету Міністрів України №1194 від 27.12.2019 р. «Деякі питання спрощення доступу до безоплатної вторинної правової допомоги»;
- Розпорядження Івано-Франківської обласної державної адміністрації №708 від 28.12.2019 р. «Про розподіл коштів медичної субвенції»;
- Указ Президента України №1/2020 «Про оголошення в Україні дня жалоби»;
- Рішення виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради №1603 від 26.12.2019 р. «Про оренду об'єктів комунальної власності Івано-Франківської міської територіальної громади».

Рекомендовані джерела: 1-87.

ТЕМА 5 АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ НОРМИ І ВІДНОСИНИ **(2 години)**

Кожна галузь права як і право, в цілому, являє собою цілісну організовану систему правових норм. Норми адміністративного права також як і інших галузей права, виконують функцію регулятора суспільних відносин. Вони відрізняються від норм інших галузей права тим, що предметом їх регулювання є суспільні відносини, що виникають у сфері організаційної, виконавчої та розпорядчої діяльності держав.

При підготовці до даної теми варто опрацювати навчальну та наукову літературу щодо поняття і структури адміністративно-правових норм, їх види та реалізацію.

Студенту слід розглянути сутність, підстави виникнення, зміни і припинення адміністративно-правових відносин, їх структуру та види.

Ключові терміни і поняття: адміністративно-правова норма, гіпотеза, диспозиція, санкція, правовстановлюючі, правоприпиняючі, дотримання, виконання, реалізація, адміністративно-правові відносини, об'єкт, суб'єкт, зміст адміністративно-правових відносин.

Семінарське заняття №6

Питання для обговорення:

1. Поняття і структура адміністративно-правових норм.
2. Види адміністративно-правових норм.
3. Реалізація адміністративно-правових норм.
4. Сутність адміністративно-правових відносин.
5. Підстави виникнення адміністративно-правових відносин.
6. Структура адміністративно-правових відносин.
7. Види адміністративно-правових відносин.

Питання для самоконтролю:

1. Як співвідносять «адміністративно-правові норми» і «адміністративно-правові відносини»?
2. Чим відрізняються норми адміністративного права від норм конституційного права?
3. Які особливості дії адміністративно-правових норм у просторі та часі?
4. Як співвідносяться між собою матеріальні та процесуальні норми адміністративного права? Чим відрізняються процесуальні норми від процедурних?
5. Як співвідносяться між собою «предмет» і «об'єкт» адміністративно-правових відносин?

6. В чому різниця між «горизонтальними» та «вертикальними» адміністративними правовідносинами?

Практичні завдання:

Визначте адміністративно-правові відносини у наведених прикладах:

Міністерство освіти і науки і приватний заклад вищої освіти щодо перевірки останнього;

Студентський профспілковий комітет і студент з приводу надання матеріальної допомоги студенту;

Громадянин України та іноземець щодо укладення договору купівлі-продажу нерухомості;

Міністерство освіти і науки України і Міністерство внутрішніх справ України щодо видання спільного акту;

орган внутрішніх справ і громадянин з приводу складання іспиту на керування транспортним засобом;

адміністрація підприємства і робітник з приводу надання відпустки;

громадянин і представник громадського формування з охорони громадського формування з охорону громадського порядку щодо складання останнім протоколу про адміністративне правопорушення.

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 6 СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

(4 години)

Тема про суб'єктів адміністративного права є ключовою, оскільки учасники відносин виконують розпорядчі та контрольно-наглядові повноваження, розглядають справи про адміністративні правопорушення та реалізують надані права і свободи. Без суб'єктів немає жодних правовідносин.

На семінарському занятті №7 потрібно вивчити, поняття та систему суб'єктів адміністративного права, елементи адміністративно-правового статусу, особливості участі приватних осіб у адміністративно-правових відносинах.

Семінарське заняття №8 передбачає засвоєння знань стосовно поняття та суб'єктів публічного адміністрування, системи органів виконавчої влади, суб'єктів місцевого самоврядування та особливості неурядових організацій як суб'єктів адміністративного права.

Ключові терміни і поняття: суб'єкти адміністративного права, правоздатність, дієздатність, деліктоздатність, громадяни України, іноземці, біпатриди, апатриди, біженці, фізичні особи – підприємці, студенти, військовослужбовці, малозабезпеченні сім'ї, військовослужбовці, учасники ООС.

Семінарське заняття №7

Питання для обговорення:

1. Поняття та система суб'єктів адміністративного права.
2. Елементи адміністративно-правового статусу.
3. Місце приватної особи в системі суб'єктів адміністративного права.
4. Суб'єктивне публічне право.
5. Види приватних осіб та їх адміністративно-правовий статус:
  - 5.1. Громадяни України,
  - 5.2. Особи без громадянства, з подвійним громадянством, іноземці, біженці, вимушені переселенці,
  - 5.3. Фізичні особи-підприємці,
  - 5.4. Здобувачі вищої освіти (студенти),
  - 5.5. Військовослужбовці, учасники ООС, малозабезпечені сім'ї, інваліди,
  - 5.6. Інші фізичні особи зі спеціальним адміністративно-правовим статусом.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть відмінності між індивідуальними та колективними суб'єктами адміністративного права.
2. Від чого залежить обсяг і зміст адміністративної правосуб'єктності приватних осіб;
3. Які підстави і межі обмеження адміністративно-правового статусу приватних осіб;
4. Як співвідноситься загальний та спеціальний адміністративно-правовий статус приватних осіб;
5. Назвіть приклади спеціального адміністративно-правового статусу приватних осіб.

Практичні завдання:

Зобразіть схематично види суб'єктів адміністративного права.

Закористайте таблицю особливостей адміністративної правосуб'єктності громадян України:

	Правоздатність	Дієздатність	Деліктоздатність
Момент виникнення	сть	ь	сть
Підстави обмеження			
Момент припинення			

Встановіть правильну відповідність між запропонованими поняттями і визначеннями:

1.Здобувач вищої освіти (студент)– це	А) особа, яку відповідно до свого законодавства жодна держава не вважає своїм громадянином;
2.Іноземець - це	Б) особа, яка проходить військову службу;
3.Громадянин України – це	В) сім'я, яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї;
4.Особа без громадянства – це	Г) юридичний статус, який засвідчує право особи на заняття підприємницькою діяльністю, а саме: самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю, що здійснюється суб'єктами господарської діяльності (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання результату;
5.Правовий статус фізичної особи-підприємця – це	Д) особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законодавством України і міжнародними договорами;
6.Малозабезпечена сім'я – це	Е) особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданним) іншої держави або держав;
7.Військовослужбовець –це	Є) Особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Семінарське заняття №8

Питання для обговорення:

1. Поняття та система суб'єкти публічного адміністрування.
2. Система органів виконавчої влади.
3. Уряд, центральні органи виконавчої влади (міністерства, служби, агентства та інспекції, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом).
4. Порядок утворення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади.
5. Суб'єкти місцевого самоврядування.
6. Територіальна громада, сільська, селищна міська рада.
7. Сільський селищний, міський голова, староста.
8. Виконавчі органи сільської, селищної, міської ради.
9. Районні та обласні ради.
10. Органи самоорганізації населення.
11. Особливості неурядової організації як суб'єкта адміністративного права.
12. Законодавча основа організації та діяльності громадських об'єднань та інших неурядових організацій.
13. Особливості окремих видів неурядових організацій.
14. Участь неурядової організації у формуванні політики та ухваленні рішень.

Питання для самоконтролю:

1. Яких ви знаєте суб'єктів публічного адміністрування?
2. Який порядок створення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади?
3. Перелічіть нормативно-правові акти, які регулюють діяльність сільської, селищної, міської ради.
4. Перелічіть повноваження сільського, селищного, міського голови.
5. Що таке неурядові організації?
6. Які ви знаєте види неурядових організацій?

Практичні завдання:

Здійсніть класифікацію органів виконавчої влади за різними критеріями.

За обсягом і характером компетенції.	
За порядком вирішення питань.	
За спрямованістю компетенції.	
За територіальним обсягом повноважень	

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 7 ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

(2 годин)

Інструмент публічного адміністрування розуміється як зовнішній вираз однорідних за своїм характером та правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, реалізований у межах суворої відповідності визначеної законом компетенції з метою досягнення бажаного для публічного адміністрування результату.

На семінарському занятті №9 студентам слід з'ясувати поняття інструменту публічного адміністрування, розглянути особливості нормативного акту, адміністративного акту, фактичної дії, адміністративного розсуду та плану як інструменту публічного адміністрування.

Ключові терміни і поняття: інструмент публічного адміністрування, нормативний акт, адміністративний акт, адміністративний договір, фактична дія, адміністративний розсуд, план, електронне врядування.

Семінарське заняття № 9

Питання для обговорення:

1. Поняття інструменту публічного адміністрування.
2. Нормативний акт як інструмент публічного адміністрування.
3. Адміністративний акт як інструмент публічного адміністрування.
4. Адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування.
5. Фактична дія як інструмент публічного адміністрування.
6. Адміністративний розсуд у публічному адмініструванні.
7. План як інструмент публічного адміністрування.
8. Використання електронного врядування в публічному адмініструванні.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке публічне адміністрування?
2. У чому полягає суть адміністративного акту як інструменту публічного адміністрування?
3. Назвіть ознаки адміністративного акту.
4. Які особливості адміністративного договору?
5. Що таке електронне врядування?

Практичні завдання:

Схематично зобразіть види форм (інструментів) діяльності публічної адміністрації.

Голова обласної державної адміністрації видав розпорядження про звільнення з посади керівника територіального управління Національної поліції та тимчасово доручив виконання його обов'язків одному зі своїх заступників.

Дайте юридичну оцінку дії голови обласної державної адміністрації.

Назвіть три приклади: А) адміністративних актів; Б) адміністративних договорів; В) планів.

Здійсніть класифікацію адміністративних актів: 1) за формою виявлення; 2) за юридичними наслідками; 3) за дією в часі.

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 8 АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ

(2 години)

Під адміністративною процедурою слід розуміти встановлений чинним законодавством порядок розгляду суб'єктами публічного адміністрування індивідуальних адміністративних справ щодо реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів окремої фізичної та юридичної особи, що звернулась за ухваленням адміністративного акта.

На семінарському занятті №10 студентам необхідно вивчити поняття, сутність та зміст адміністративної процедури, класифікація адміністративних процедур, учасників, стадії та принципи адміністративних процедур.

Ключові терміни і поняття: адміністративна процедура, заявні адміністративні процедури, втручальні адміністративні процедури, прості та складні адміністративні процедури,

Семінарське заняття № 10

Питання для обговорення:

1. Поняття, сутність і зміст адміністративної процедури.
2. Класифікації адміністративних процедур.
3. Учасники адміністративної процедури.
4. Стадії адміністративної процедури.
5. Принципи адміністративної процедури.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке адміністративна процедура?
2. Назвіть види адміністративних процедур.
3. Дайте визначення учасника адміністративної процедури.
4. У чому полягає сутність представництва у адміністративній процедурі?
5. Проаналізуйте правовий статус адресата, заявника, заінтересованих осіб як учасників адміністративної процедури.

Практичні завдання:

Громадянин А. отримав ліцензію на здійснення певного виду діяльності . Орган виконавчої влади, який видав цю ліцензію, через місяць був

ліквідований. Чи втрачає чинність ліцензія видана приватній особі, у зв'язку з ліквідацією органу, що її видав? Відповідь обґрунтуйте.

У січні 2015 року громадянка Б. звернулася із заявою до Управління праці та соціального захисту населення з проханням видати довідку про взяття її на облік як внутрішньо переміщеної особи. У видачі довідки їй було відмовлено у зв'язку з відсутністю відмітки про реєстрацію місця проживання у паспорті. Вважаючи такі дії протиправними і дискримінаційними, вона звернулася до адміністративного суду з позовом.

Чи є підстави для визнання незаконною відмови у наданні довідки? Який принцип був порушений з боку суб'єкта владних повноважень?

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 9 ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

(2 години)

Публічна служба – це діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

Семінарське заняття №11 спрямоване на вивчення поняття публічної і державної служби, основні категорії, принципи державної служби.

Ключові терміни і поняття: публічна служба, державна служба, державний службовець, категорії державних службовців.

Семінарське заняття № 11

Питання для обговорення:

1. Поняття публічної служби та її види
2. Поняття державної служби її ознаки та види.
3. Система публічної служби.
4. Основні категорії державної служби;
5. Принципи державної служби.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке публічна служба?
2. Які ви знаєте категорії державної служби?
3. Назвіть галузеві принципи державної служби.
4. Що таке система публічної служби?

Практичні завдання:

1. Порівняти правовий статус міністра та державного службовця, визначити вид посади, обсяг компетенції, види юридичної відповідальності.
2. Розв'яжіть задачу

Громадянина «А.» було призначено на посаду Начальника управління економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства обласної державної адміністрації. Через місяць «А.» було звільнено із займаної посади, оскільки з'ясувалось, що він призначив заступником начальника управління свого близького родича. *Чи законно звільнено «А.». Здійсніть правовий аналіз даної ситуації.*

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 10 МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ (2 години)

Адміністративна послуга – це результат здійснення суб'єктами владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Семінарське заняття спрямоване на вивчення поняття, ознак і видів адміністративних послуг, суб'єктів відносин надання адміністративних послуг, характеристики окремих видів адміністративних послуг. Також слід розглянути питання про запровадження орієнтованості на впровадження ринкових механізмів у діяльність державного сектору як провідна ідея системи публічної адміністрації Європейського Союзу.

Ключові терміни і поняття: адміністративна послуга, публічні послуги, державний реєстратор, центр надання адміністративних послуг, адміністратор.

Семінарське заняття № 12

Питання для обговорення:

1. Поняття, ознаки та види адміністративних послуг.
2. Суб'єкти відносин щодо надання адміністративних послуг.
  - 2.1. Суб'єкт звернення.
  - 2.2. Суб'єкт надання.
  - 2.3. Центри надання адміністративних послуг.
3. Порядок надання адміністративних послуг (стадії, процедури, юридичні документи).
4. Характеристика окремих видів адміністративних послуг.
5. Запровадження орієнтованості на впровадження ринкових механізмів у діяльність державного сектору як провідна ідея системи публічної адміністрації Європейського Союзу.

Питання для самоконтролю:

1. За якими критеріями можна класифікувати адміністративні послуги?

2. Які ви знаєте принципи адміністративних послуг?
3. Охарактеризуйте способи надання адміністративних послуг.
4. Які вимоги щодо якості надання адміністративної послуги?
5. Які є види Центрів надання адміністративних послуг?

Практичні завдання:

Використовуючи єдиний державний портал адміністративних послуг опишіть адміністративну послугу у сфері сільського господарства.

Використовуючи єдиний державний портал адміністративних послуг опишіть адміністративну послугу яка стосується отримання дублікату ліцензії (наприклад на алкогольні напої, тютюнові вироби).

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 11 АДМІНІСТРАТИВНИЙ ДОГОВІР

(2 години)

Адміністративний договір форма зовнішнього вираження публічного адміністрування, за допомогою якого впроваджуються диспозитивні методи регулювання взаємовідносин між органами публічної адміністрації, а також між публічною адміністрацією та фізичними і юридичними особами.

Адміністративний договір застосовується суб'єктами публічної адміністрації в тих випадках, коли застосування адміністративних актів є недоречним або недоцільними.

На семінарському занятті №13 студентам потрібно вивчити поняття, юридичне значення і ознаки адміністративного договору, види адміністративних договорів, поняття нікчемності адміністративного договору.

Ключові терміни та поняття: адміністративний договір, нікчемність адміністративного договору,

Семінарське заняття № 13

Питання для обговорення:

1. Поняття, юридичне значення та ознаки адміністративного договору.
2. Адміністративний договір у практиці Європейських країн.
3. Види адміністративних договорів.
4. Укладення, зміна та припинення адміністративного договору.
5. Поняття нікчемності адміністративного договору.
6. Підстави нікчемності адміністративного договору.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке адміністративний договір?
2. Яке призначення адміністративного договору?
3. Як укладається адміністративний договір?

4. Що таке нікчемність адміністративного договору?

5. Які підстави для визнання договору нікчемним?

Практичні завдання:

1. Яка форма публічного адміністрування визначається як спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волі узгодженні, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону?

- а) адміністративний договір
- б) адміністративний акт «за згодою»
- в) фіктивний адміністративний акт
- г) адміністративний правочин

2. Яка з нижченаведених угод є адміністративним договором?

- а) договір про надання послуг з перевезення
- б) договір про постачання товарів органам виконавчої влади
- в) договір про делегування повноважень
- г) контракт на державній службі

3. Які з перерахованих договорів є адміністративними?

а) контракти з керівниками підприємств, установ, організацій, що є у державній чи комунальній власності б) договори між органами місцевого самоврядування про перерозподіл окремих повноважень і власних бюджетних коштів

в) договори про закупівлю товарів, робіт, послуг для потреб самого суб'єкта владних повноважень

г) договори щодо розпорядження майном, яке перебуває на балансі суб'єкта владних повноважень.

4. Чи існує офіційно закріплена дефініція адміністративного договору?

- а) так, на рівні міжнародного правового акту
- б) так, на рівні закону
- в) так, на рівні підзаконного акту
- г) ні

5. В якому нормативно-правовому акті надається офіційне визначення адміністративного договору?

- а) Кодекс України про адміністративні правопорушення б) Кодекс адміністративного судочинства України
- в) Закон України «Про адміністративні договори»
- г) Господарський кодекс України

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 12 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(2 години)

Адміністративна відповідальність є різновидом адміністративного примусу та видом юридичної відповідальності. Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна винна (умисна або необережна) дія або бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачена адміністративну відповідальність.

Ознаками протиправного діяння є: 1) протиправність; 2) наявність вини; 3) форма дії або бездіяльності; 4) посягання на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, встановлений порядок управління; 5) наявність у законній прямій вказівки на адміністративну відповідальність.

На семінарському занятті №14 необхідно вивчити поняття і ознаки адміністративного правопорушення, структуру складу правопорушення, основи кваліфікації адміністративних правопорушень.

Ключові терміни і поняття: правопорушення, об'єкт, суб'єкт, об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона, протиправність, винність, караність, суспільна небезпечність, адміністративні стягнення.

Семінарське заняття № 14

Питання для обговорення:

1. Поняття і ознаки адміністративного правопорушення.
2. Склад адміністративного проступку
3. Структура складу адміністративного проступку:
  - 3.1. Характеристика об'єктів адміністративних правопорушень;
  - 3.2. Об'єктивна сторона адміністративних правопорушень;
  - 3.3. Суб'єкт адміністративного правопорушення;
  - 3.4. Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення.
4. Основи кваліфікації адміністративних правопорушень (обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність, накладення адміністративного стягнення при вчиненні кількох адміністративних правопорушень, строки накладення адміністративних стягнень тощо).

Питання для самоконтролю:

1. Співвідношення адміністративної відповідальності з іншими видами юридичної відповідальності;
2. Підстави адміністративної відповідальності та їх характеристика;
3. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність;
4. Обставини, що пом'якшують, обтяжують адміністративну відповідальність;
5. Поняття та ознаки адміністративної деліктоздатності.

Практичні завдання:

Вирішіть задачу:

Громадянин «Д.» вчинив дрібне хуліганство, був затриманий працівником Патрульної поліції м. Івано-Франківська разом із співробітником митної служби, який проходив поблизу. Патрульний поліцейський одягнув на правопорушника наручники та наніс удар гумовим кийком, за те, що той відмовився сідати у патрульну машину.

Визначте правомірність дій працівника Патрульної поліції, відповідь обґрунтуйте. Що змінилось би у даній ситуації, якщо б співробітник митної служби надів наручники і застосував гумовий кийок.

Сімнадцятирічний С. та дванадцятирічний К., які їхали в трамваї разом зі своїм батьком не заплатили за проїзд. Факт безквиткового проїзду виявив контролер комунального підприємства «Міськелектротранспорт» і запропонував С. та К. сплатити штраф на місці виникнення правопорушення. Вони відмовилися зробити це, посилаючись на те, що не мають грошей і взагалі не можуть нести відповідальності, адже не досягли віку з якого вона настає.

Проаналізуйте дану ситуацію та визначте хто у даному випадку має нести відповідальність. З якого віку настає адміністративна відповідальність? Які особливості притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх осіб?

Рекомендовані джерела:

1-87.

ТЕМА 13 ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

(2 години)

Провадження у справах про адміністративні правопорушення – це діяльність державних та інших уповноважених суб'єктів, яка врегульована адміністративними нормами, щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, застосування адміністративних стягнень. Виділяють два види проваджень у справах про адміністративні правопорушення – загальне та спрощене.

На семінарському занятті №15 потрібно вивчити поняття і принципи адміністративно-деліктного провадження, заходи забезпечення адміністративно-деліктного провадження, характеристика адміністративно-деліктного провадження.

Ключові терміни і поняття: провадження у справах про адміністративні правопорушення, адміністративне розслідування, розгляд справи про адміністративне правопорушення, перегляд постанови, виконання постанови,

заходи забезпечення адміністративно-деліктного провадження, суб'єкти адміністративно-деліктного провадження.

Семінарське заняття №15

Питання для обговорення:

1. Поняття адміністративно-деліктного провадження. Загальне та спрощене провадження про адміністративні правопорушення.
2. Принципи адміністративно-деліктного провадження.
3. Заходи забезпечення адміністративно-деліктного провадження.
4. Характеристика суб'єктів адміністративно-деліктного провадження.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке адміністративно-деліктне провадження?
2. Назвіть особливості спрощеного провадження про адміністративні правопорушення.
3. Які ви знаєте спеціальні принципи адміністративно-деліктного провадження.
4. Перелічіть заходи забезпечення адміністративно-деліктного провадження.
5. Перелічіть суб'єктів адміністративно-деліктного провадження.

Практичні завдання:

26 січня 2023 року громадянин Кузенко Н.П. розпивав спиртні напої, сидючи на огорожі у парку імені Т.Г. Шевченка. На вимогу поліцейських припинити розпивати спиртні напої у громадському місці не реагував. В поясненні у протоколі про адміністративне правопорушення, що був складений Патрульними поліцейськими, зазначив, що хотів пом'янути сусіда, що загинув нещодавно в ООС на сході України.

На основі цієї ситуації складіть постанову у справі про адміністративне правопорушення про накладення адміністративного стягнення.

Назаренко А.В. на вигляд 17-18 років палив сигарету в центрі міста сидючи на сходах біля фонтану. Документів, що встановлюють особу він не мав. Поліцейські попросили припинити палити в громадському місці, громадянин Назаренко А.В. заявив, що має 18 років і має повне право палити.

Під час документування було встановлено, що громадянину Назаренку Н.В. має виповнитись 16 років. На підставі п.2 ст.257 КУпАП поліцейськими було прийнято рішення про закриття справи про адміністративне правопорушення.

На основі цієї ситуації скласти постанову про закриття справи про адміністративні правопорушення.

Рекомендовані джерела:

1-87.

2 КУРС

ТЕМА 14 ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОМИСЛОВОСТІ

(2 години)

Економіка та промисловість є основою будь-якої держави. Від ефективного публічного адміністрування у даній сфері залежить рівень добробуту населення, розвиток держави.

Під час підготовки до практичного заняття студенти повинні опрацювати нормативно-правові акти та навчальну літературу у сфері публічного адміністрування економіки та промисловості, розуміти систему органів виконавчої влади, що здійснюють управління у даній сфері.

Особливу увагу студенти повинні приділити характеристичі адміністративної відповідальності у сфері економіки та промисловості.

Кодекс України про адміністративні правопорушення – надалі КУпАП.

Ключові терміни та поняття: економіка, промисловість, галузі промисловості, інноваційна діяльність, монополізм, захист конкуренції, публічне адміністрування, адміністративна відповідальність.

Семінарське заняття №16

Питання для обговорення:

1. Завдання, функції та методи публічного адміністрування у сфері економіки.
2. Система органів публічного адміністрування у сфері економіки та промисловості.
3. Організаційно-правові засади публічного адміністрування у сфері промисловості.
4. Місцеве самоврядування і промисловість.
5. Адміністративна відповідальність у сфері економіки та промисловості.

Питання для самоконтролю:

1. Які Ви знаєте завдання публічного адміністрування у сфері економіки?
2. Перелічіть повноваження органів місцевого самоврядування у сфері промисловості.
3. Охарактеризуйте склад правопорушення ст. 94 КУпАП «Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості».
4. Охарактеризуйте склад правопорушення ст. 99 КУпАП «Порушення Правил охорони електричних мереж».

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте правовий статус автомобільного транспорту та міського електротранспорту, визначте, які органи здійснюють публічне адміністрування. Якими нормативно-правовими актами регулюються відносини у сфері автомобільного транспорту та міського електротранспорту?

Рекомендовані джерела:

Веб-портали центральних органів виконавчої влади у сфері економіки і промисловості: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

Навчальна і наукова література: 1-18.

Нормативно-правові акти: 19, 21, 30, 32, 35, 37, 45, 47, 50, 56, 60, 62, 63, 64, 70, 71, 78, 82, 83, 85, 108, 121.

ТЕМА 15 ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

(2 години)

Відповідно до ст.13 Конституції України: «земля її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться у межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктом права власності Українського народу». Дана стаття підтверджує те, що охорона природних ресурсів є пріоритетним завданням держави.

На семінарському занятті 17(2) слід з'ясувати організаційно-правові засади публічного адміністрування у сфері використання та охорони природних ресурсів, визначити органи публічного адміністрування у сфері використання та охорони природних ресурсів, значення місцевого самоврядування для охорони природних ресурсів та особливості адміністративної відповідальності у сфері використання та охорони природних ресурсів.

Ключові терміни та поняття: природні ресурси, ліцензування, лімітування, атмосферне повітря, лісові ресурси, водні ресурси, контроль у природоохоронній сфері.

Семінарське заняття №17

Питання для обговорення:

1. Організаційно-правові засади публічного адміністрування використання та охорони природних ресурсів.

2. Органи публічного адміністрування у сфері використання та охорони природних ресурсів.

3. Місцеве самоврядування і охорона природних ресурсів.

4. Публічний контроль за використанням та охороною природних ресурсів.

5. Адміністративна відповідальність за порушення у сфері використання та охорони природних ресурсів.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть нормативно-правові акти, які регулюють природоохоронну сферу.
2. Перелічіть органи спеціальної компетенції, що здійснюють публічне адміністрування у сфері охорони та використання природних ресурсів.
3. Розкрийте сутність публічного контролю за використанням та охороною природних ресурсів.

Практичні завдання:

1. Охарактеризуйте склад правопорушення передбачений ст. 106-1 «Невжиття заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання чи переробки».
2. Працівниками Державного агентства земельних ресурсів України було виявлено, що громадянин А., який проживав поблизу прибережної смуги, пригородив до свого подвір'я частину берегової зони, яка відноситься до земель водного фонду. Вимогу працівників Державного агентства земельних ресурсів України показати документи про приватизацію чи договір довгострокової оренди земельної ділянки громадянин А. не виконав.

Кваліфікуйте дії суб'єкта. Чи є в цій ситуації підстави для притягнення особи до відповідальності? За якими нормами КУпАП? Як може бути накладене стягнення в цьому випадку?

Рекомендовані джерела:

Веб-портали центральних органів виконавчої влади у сфері економіки і промисловості: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

Навчальна і наукова література: 1-18.

Нормативно-правові акти: 19, 20, 21, 22, 27, 30, 37, 45, 82, 83, 85, **95**, 103, 119.

ТЕМА 16 ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ (4 години)

На семінарському занятті студентам необхідно з'ясувати сутність фінансів як об'єкту адміністративно-правового регулювання, здійснити характеристику нормативно-правових актів у даній сфері, зрозуміти особливості публічного адміністрування у сфері фінансів, зрозуміти особливості казначейського обслуговування, знати особливості адміністративної відповідальності у сфері фінансів.

Семінарське заняття №4 присвячено з'ясуванню адміністративних послуг у сфері фінансів, розумінню фінансової системи України, засвоєнню поняття та ознак фінансових послуг, вивченню сутності фінансового контролю у системі публічного адміністрування.

Ключові терміни і поняття: фінанси, централізовані, децентралізовані фінанси, публічне адміністрування, фінансові правопорушення, фінансовий контроль.

Семінарське заняття №18

Питання для обговорення:

1. Фінанси як об'єкт адміністративно-правового регулювання.
2. Характеристика нормативно-правових актів у даній сфері.
3. Публічне адміністрування у сфері фінансів.
4. Казначейське обслуговування бюджету.
5. Адміністративна відповідальність у сфері фінансів.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає значення фінансів як об'єкту адміністративно-правового регулювання?
2. Дайте визначення поняттю публічне адміністрування у сфері фінансів.
3. Що передбачає казначейське обслуговування бюджету?
4. У чому полягають особливості адміністративної відповідальності у сфері фінансів?

Практичне завдання:

Доповніть схему:

Семінарське заняття №19

Питання для обговорення:

1. Адміністративні послуги у сфері фінансів.
2. Фінансова система України.
3. Фінансові послуги: поняття, види.
4. Фінансовий контроль у системі публічного адміністрування.

Питання для самоконтролю:

1. Перелічіть адміністративні послуги у сфері фінансів.

2. Перелічіть елементи фінансової системи України.
3. Дайте визначення поняттю фінансові послуги.
4. Які Ви знаєте ознаки фінансового контролю?

Практичні завдання:

1. Розв'яжіть тестові завдання:

До централізованих фінансів належать фінансові ресурси:

- Держави;
- Громадян України;
- Юридичних осіб;
- Іноземців, осіб без громадянства.

Який державний орган встановлює податкову систему?

- Верховна рада України;
- Президент України;
- Кабінет Міністрів України;
- Державна податкова служба.

Державне казначейство України є підрозділом:

- Кабінету Міністрів України;
- Міністерства фінансів України;
- Державної фіскальної служби;
- Державної аудиторської служби;

Рекомендовані джерела:

Веб-портали центральних органів виконавчої влади у сфері економіки і промисловості: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

Навчальна і наукова література: 1-18.

Нормативно-правові акти: 19, 20, 21, 28, 30, 47, 50, 59, 60, 61, 62, 78, 82, 83, 87, 89, 94, 109, 122.

ТЕМА 17 ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МИТНОЇ СПРАВИ (4 години)

Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності, а також діяльності державних замовників із державного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Щодо митної справи, то згідно з Митним кодексом України це встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння

митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, запобігання та протидія контрабанді та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної митної політики, становлять митну справу.

На семінарському занятті студенти повинні вивчити сутність адміністративно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, розуміння публічного адміністрування у сфері зовнішньоекономічної діяльності, знати суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, розуміти особливості захисту законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, знати нормативно-правове регулювання торгівельно-економічних зв'язків України з іншими країнами.

На семінарському занятті №6 студенти повинні засвоїти організаційно-правові засади управління митною справою, з'ясувати поняття та особливості митного контролю, розуміти поняття та ознаки митних режимів, засвоїти особливості адміністративної відповідальності за порушення митних режимів.

Ключові терміни і поняття: зовнішньоекономічна діяльність, іноземні суб'єкти господарювання, торгівельно-економічні зв'язки, митний контроль, митна сфера, митні режими.

Семінарське заняття №20

Питання для обговорення:

1. Адміністративно-правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
2. Публічне адміністрування у сфері зовнішньоекономічної діяльності.
3. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
4. Захист законних прав та інтересів держави та інших суб'єктів зовнішньоекономічної і господарської діяльності України.
5. Нормативно-правове регулювання торгівельно-економічні зв'язки України з іншими країнами.

Питання для самоконтролю:

1. Якими нормативно-правовим актами регулюється зовнішньоекономічна діяльність?
2. Дайте визначення зовнішньоекономічній діяльності.
3. Які ви знаєте ознаки зовнішньоекономічної діяльності?
4. Перелічіть суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
5. Якими органами здійснюється публічне адміністрування у сфері зовнішньоекономічної діяльності?

Практичні завдання:

1. Здійсніть характеристику правових режимів зовнішньоекономічної діяльності

Режим	Характеристика
-------	----------------

Режим найбільшого сприяння	<p>Це норма прикордонного режиму, що однаково важлива як для торгівлі, так і для інвестицій при допуску товарів чи інвестицій в країну.</p> <p>Режим, що надається третій державі, автоматично розповсюджується і на державу, якій спочатку був наданий режим найбільшого сприяння.</p>
Національний режим	
Спеціальний режим	

Семінарське заняття №21

Питання для обговорення:

1. Організаційно-правові засади управління митною справою.
2. Поняття та особливості митного контролю.
3. Поняття, ознаки та види митних режимів.
4. Адміністративна відповідальність за порушення митних режимів.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «митна справа».
2. Що таке митний контроль?
3. Перелічіть види митних режимів.
4. Дайте визначення поняттю митні правила.
5. Перелічіть принципи здійснення митної справи.
6. Що таке митне забезпечення?

Практичні завдання:

Визначте, які органи належать до митних органів та намалюйте схему їхнього підпорядкування:

Митний пост «Прикарпаття», Кабінет Міністрів України, Державна митна служба, західна регіональна митниця, митний пост «Калуш», Західне регіональне управління Державної прикордонної служби.

Рекомендовані джерела:

Веб-портали центральних органів виконавчої влади у сфері економіки і промисловості: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

Навчальна і наукова література: 1-18.

Нормативно-правові акти: 19, 21, 25, 30, 59, 62, 63, 72, 81.

ТЕМА 18 ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

(4 години)

Здійснюючи свої зовнішньополітичні функції кожна держава проводить певну політику за межами своєї країни, на міжнародній арені. Зовнішня політика – це діяльність держави та інших політичних інститутів, що здійснюється на міжнародній арені: комплекс дій спрямованих на встановлення і підтримку відносин із міжнародним співтовариством, захист власного національного інтересу та поширення свого впливу на інших суб'єктів міжнародних відносин.

На семінарському занятті студенти повинні засвоїти правові засади управління закордонними справами, знати повноваження Президента України у сфері закордонних справ, розуміти повноваження Кабінету Міністрів України як суб'єкта публічного адміністрування у сфері закордонних справ, засвоїти організацію діяльності Міністерства закордонних справ, знати особливості контролю у галузі закордонних справ.

Семінарське заняття №8 спрямоване на оволодіння студентами знань щодо зовнішньої політики України, адміністративних послуг у сфері закордонних справ, особливостей адміністративно-правового регулювання в'їзду в Україну та виїзду для різних категорій фізичних осіб, розуміння аспектів візового та безвізового режиму.

Ключові терміни і поняття: закордонні справи, дипломатія, представництво, консульські установи, митний режим, візовий режим, безвізовий режим.

Семінарське заняття №22

Питання для обговорення:

1. Правові засади управління закордонними справами.
2. Повноваження Президента України у сфері закордонних справ.
3. Кабінет Міністрів як суб'єкт публічного адміністрування у сфері закордонних справ.
4. Організація діяльності Міністерства закордонних справ в Україні та за її межами.
5. Контроль у галузі закордонних справ.
6. Дипломатична служба в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. Які повноваження надаються Президенту України у сфері закордонних справ?
2. Що таке дипломатична служба?
3. Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері закордонних справ.

4. Які Ви знаєте види контролю у сфері закордонних справ?

Семінарське заняття №23

Питання для обговорення:

1. Зовнішня політика України: поняття, сутність.
2. Адміністративні послуги, що надаються у сфері закордонних справ.
3. Адміністративно-правове регулювання в'їзду в Україну та виїзду закордон для різних категорій фізичних осіб.
4. Візовий та безвізовий режим.
5. Тимчасове перебування іноземців в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні напрями зовнішньої політики України? У яких нормативно-правових актах вони закріплені?
2. Якими документами посвідчується громадянство України?
3. Що передбачає візовий та безвізовий режим?
4. Яким документом підтверджується тимчасове перебування іноземців в Україні?

Практичні завдання:

Розв'яжіть тестові завдання:

Що є завданням Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»?

- А) Пріоритети національних інтересів
- Б) Визначення принципів та пріоритетів державної політики у відповідних сферах
- В) Забезпечення балансу загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів у державній політиці
- Г) Реалізація основних засад державної політики.

Засади внутрішньої і зовнішньої політики визначені відповідним Законом мають враховуватись:

- При пріоритизації задач у стратегічних планах діяльності центральних органів виконавчої влади
- При пріоритизації регіональних інтересів органами місцевого самоврядування
- При розробленні стратегічних планів діяльності центральних органів виконавчої влади
- При розробленні проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів

Рекомендовані джерела:

Веб-портали центральних органів виконавчої влади у сфері економіки і промисловості: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

Навчальна і наукова література: 1-18.

Нормативно-правові акти: 19, 21, 42, 62, 63, 57, 59, 69, 78, 79, 82, 83, 98.

ТЕМА 19 ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

(4 години)

Забезпечення національної безпеки є найважливішою умовою побудови демократичної правової держави. Національна безпека являє собою систему, що складається з різних елементів – цінностей, інтересів, загроз та інших факторів, що самі становлять системи, які розвиваються (елементи системи). Їх правильна диференціація сприяє виробленню стратегії забезпечення національної безпеки.

На семінарському занятті №9 студентам слід засвоїти правові засади управління обороною, ознайомитися із суб'єктами публічного адміністрування у сфері оборони, зрозуміти особливості правового статусу та види Збройних Сил України та здійснити характеристику військового обов'язку.

Семінарське заняття №10 присвячене з'ясуванню особливостей альтернативної (невійськової) служби, розуміння аспектів проходження військової служби за призовом і контрактом, вивчення аспектів дисциплінарної та адміністративної відповідальності за порушення законодавства про військовий обов'язок і військової служби.

Ключові терміни і поняття: національна безпека, оборона, збройні сили, військовий обов'язок, альтернативна (невійськова) служба, призов, військова служба за контрактом, військові правопорушення.

Семінарське заняття №24

Питання для обговорення:

1. Правові засади адміністрування оборони
2. Суб'єкти публічного адміністрування у сфері оборони.
3. Збройні Сили України, їх види.
4. Характеристика військового обов'язку.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте, що таке оборона як об'єкт адміністративно-правового регулювання.
2. Хто є суб'єктами публічного адміністрування у сфері оборони?
3. Які Ви знаєте види Збройних Сил України?
4. Що таке військовий обов'язок? Які його складові?

Семінарське заняття №25

Питання для обговорення:

1. Військова та альтернативна (невійськова) служба в Україні.
2. Особливості проходження військової служби за призовом і

контрактом.

3. Дисциплінарна відповідальність військовослужбовців.

4. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про військовий обов'язок та військову службу.

Питання для самоконтролю:

1. Які підстави для проходження альтернативної (невійськової) служби?

2. Які особливості проходження військової служби за контрактом?

3. Яка процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності?

4. Хто є суб'єктами адміністративних правопорушень у сфері військового обов'язку та військової служби?

Рекомендовані джерела:

Веб-портали центральних органів виконавчої влади у сфері економіки і промисловості: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

Навчальна і наукова література: 1-18.

Ноормативно-правові акти: 19, 21, 22, 30, 31, 38, 39, 45, 59, 62, 63, 75, 78, 82, 83, **91, 93**, 104, 105, **106**, 114, 120.

**ТЕМА 20 ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
(2 годин)**

Органи внутрішніх справ покликані забезпечити права і свободи людини шляхом охорони громадського порядку та спокою громадян. Сфера внутрішніх справ є чи найважливішою у державі, оскільки охоплює організацію діяльності Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби та Державну службу з надзвичайних ситуацій.

На семінарському занятті №11 студентам слід з'ясувати адміністративно-правові засади управління внутрішніми справами, визначити структуру органів управління внутрішніми справами, охарактеризувати правовий статус Національної гвардії, з'ясувати особливості служби в органах внутрішніх справ, зрозуміти підстави та особливості дисциплінарної та адміністративної відповідальності працівників органів внутрішніх справ.

Ключові терміни і поняття: внутрішні справи, Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, Національна гвардія, служба в органах внутрішніх справ.

Семінарське заняття № 26

Питання для обговорення:

1. Адміністративно-правові засади публічного адміністрування внутрішніх справ.

2. Структура органів управління внутрішніми справами.

3. Національна поліція: місце в системі органів управління внутрішніми справами, вид, характеристика повноважень.

4. Національна гвардія її завдання, види, повноваження.

5. Служба в системі внутрішніх справ.

6. Дисциплінарна та адміністративна відповідальність працівників органів внутрішніх справ.

7. Правове регулювання антикорупційної діяльності в Україні. Міжнародна «прозорість» публічного адміністрування.

8. Суб'єкти протидії корупції в Україні.

9. Діяльність центрального органу виконавчої влади з реалізації політики в сфері юстиції.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттю «служба в органах внутрішніх справ»?

2. Які органи здійснюють публічне адміністрування у сфері внутрішніх справ?

3. Перелічіть повноваження Національної поліції.

4. За які правопорушення передбачена адміністративна відповідальність у сфері внутрішніх справ?

Рекомендовані джерела:

Веб-портали центральних органів виконавчої влади у сфері економіки і промисловості: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

Навчальна і наукова література: 1-18.

Нормативно-правові акти: 19, 21, 42, 45, 62, 63, **69**, 88, 78, 82, **88**, 89, 99, 113, 118, 123.

ТЕМА 21 ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ (4 години)

Інформатизація є глобальним світовим процесом, а інформація є важливим об'єктом інформаційних правовідносин. В Україні сформована система органів державної влади, яка здійснює публічне адміністрування у даній сфері.

Семинарське заняття №12 спрямоване на з'ясування поняття інформації як об'єкту інформаційних відносин, дослідити види інформації, з'ясувати особливості публічної інформації та доступу до неї, зрозуміти правові аспекти персональних даних та особливості доступу до неї.

На семінарському занятті №13 студентам необхідно з'ясувати особливості інформаційної діяльності суб'єктів, зрозуміти особливості формування інформаційного суспільства, дослідити організаційно-правові засади управління інформаційними ресурсами, охарактеризувати систему органів

публічного адміністрування інформаційними ресурсами, визначити підстави і процедуру притягнення до адміністративної відповідальності в інформаційній сфері.

Ключові терміни і поняття: інформація, інформаційні правовідносини, інформаційне суспільство, інформаційна діяльність, інформаційні ресурси, публічна інформація, персональні дані, інформаційні правопорушення.

Семінарське заняття № 27

Питання для обговорення:

1. Інформація як об'єкт інформаційних правовідносин.
2. Види інформації.
3. Публічна інформація та доступ до неї.
4. Персональні дані та особливості доступу до них під час здійснення публічної діяльності.
5. Поняття та складові інформаційних ресурсів у державному управлінні.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке інформація, які види інформації Ви знаєте?
2. Що таке правова інформація?
3. Дайте визначення публічної інформації.
4. Перелічіть ознаки персональних даних.
5. Визначте поняття «інформаційних ресурсів».

Семінарське заняття №28

Питання для обговорення:

1. Інформаційна діяльність публічних суб'єктів та інформатизація в Україні.
2. Особливості формування інформаційного суспільства в Україні.
3. Організаційно-правові засади управління інформаційними ресурсами.
4. Система органів публічного адміністрування інформаційними ресурсами.
5. Адміністративна відповідальність за порушення в інформаційній сфері.

Питання для самоконтролю

1. Що таке інформаційна діяльність?
2. Які органи здійснюють публічне адміністрування інформаційними ресурсами?
3. Перелічіть суб'єктів правопорушення у інформаційній сфері?
4. Які санкції передбачено за інформаційні правопорушення?

Практичне завдання:

На закритому хімічному підприємстві, яке розташовано в межах міста і яке знаходиться поблизу від державного кордону, в результаті аварії стався викид шкідливих речовин в атмосферу. Міська адміністрація вжила необхідних заходів з евакуації громадян із заражених територій і запобігла витоку небажаної інформації про аварію. При цьому вона заборонила керівництву

передавати вітчизняним та зарубіжним ЗМІ інформацію про масштаби аварії та відомості, що стосуються життя населених пунктів, які входять у зону досяжності поширення шкідливих речовин. Водночас адміністрація, приймаючи таке рішення, посилалася на закритість виробництва хімічного підприємства.

Чи правомірні дії адміністрації з точки зору норм інформаційного права?

Рекомендовані джерела:

Веб-портали центральних органів виконавчої влади у сфері економіки і промисловості: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>

Навчальна і наукова література: 1-18.

Нормативно-правові акти: 19, 21, 30, **33, 43**, 45, **53, 54**, 55, 59, 62, 63, **73, 74, 80**, 82, 83, **86**, 90, **101**, 116.

ТЕМА 22 ДОСВІД ІТАЛІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ (2 години)

Італія пройшла значний шлях публічного адміністрування, має позитивний досвід реформування органів державної влади і децентралізації місцевого самоврядування. Саме тому вивчення досвіду публічного адміністрування Італії відіграє важливе значення.

На семінарському занятті №29(14) студентам слід з'ясувати поняття та джерела адміністративного права Італії, охарактеризувати систему органів виконавчої влади у системі публічного адміністрування, зрозуміти завдання та повноваження центральних органів виконавчої влади, виявити особливості контролю за діяльністю органів виконавчої влади.

Ключові терміни і поняття: публічне адміністрування, Прем'єр Міністр Італії, провінції, центральні органи виконавчої влади.

Семінарське заняття № 29

Питання для обговорення:

1. Поняття та джерела адміністративного права Італії.
2. Органи виконавчої влади у системі публічного адміністрування.
3. Завдання та повноваження центральних органів виконавчої влади.
4. Правовий статус місцевих органів виконавчої влади.
5. Контроль за діяльністю органів виконавчої влади.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке публічна служба за законодавством Італії?
2. Назвіть завдання центральних органів виконавчої влади в Італії.
3. Які органи входять до місцевих органів виконавчої влади Італії?
4. Хто здійснює контроль за діяльністю органів виконавчої влади?
5. Перелічіть джерела адміністративного права Італії.

Рекомендовані джерела:

Навчальна і наукова література: 1-18.

**ТЕМА 23 ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У
ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ**

(2 години)

Велика Британія є ключовим європейським партнером України, лідером сучасного світу у сфері публічного адміністрування. Тому вивчення досвіду публічного адміністрування Великої Британії має важливе значення.

На семінарському занятті №30(15) студентам необхідно з'ясувати сутність публічного права Великої Британії, а також джерела публічного права, виявити місце органів виконавчої влади в системі державного апарату, охарактеризувати регіональну адміністрацію та її правовий статус, з'ясувати сутність та види контролю за діяльністю адміністративних органів.

Ключові терміни і поняття: публічне право, виконавча влада, центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, регіональна адміністрація, адміністративний контроль.

Семінарське заняття № 30

Питання для обговорення:

1. Поняття та сутність публічного права (public law) Великої Британії.
2. Джерела публічного права Великої Британії.
3. Місце органів виконавчої влади в системі державного апарату.
4. Центральні органи публічної адміністрації та їх правове становище.
5. Регіональна адміністрація та її правовий статус.
6. Контроль за діяльністю адміністративних органів: його сутність та види.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення публічного права англосаксонської системи права.
2. Що відноситься до джерел публічного права Великої Британії?
3. Яка система органів виконавчої влади Великої Британії?
4. Який правовий статус регіональної публічної адміністрації?
5. Які Ви знаєте види контролю за діяльністю адміністративних органів?

Практичне завдання:

Назвіть не менше чотирьох джерел адміністративного права Великої Британії, чотири центральні органи виконавчої влади в Італії, чотири органи регіональної адміністрації.

Рекомендовані джерела:

Навчальна і наукова література: 1-18.

ТЕМА 24 ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У ЯПОНІЇ

(2 години)

Адміністративне право Японії – це сукупність правових, моральних та релігійних, які засновані на звичаях та історії правового регулювання. Японія є провідною державою світу із сформованою законодавчою базою, з огляду на це вивчення досвіду Японії у сфері публічного адміністрування є актуальним та необхідним.

На семінарському занятті №16 студентам слід з'ясувати поняття адміністративного права Японії, оволодіти системою та джерелами адміністративного права Японії, здійснити характеристику організації влади в Японії, охарактеризувати правовий статус суб'єктів, що реалізують публічну владу, з'ясувати особливості публічної служби, розглянути правові аспекти префектур Японії та контролю за діяльністю адміністративних органів.

Ключові терміни та поняття: публічне адміністрування, Імператор Японії, Кабінет Міністрів Японії, Рада національної оборони, префектури Японії.

Семінарське заняття № 31

Питання для обговорення:

1. Поняття адміністративного права Японії.
2. Система та джерела адміністративного права Японії.
3. Загальна характеристика та організація влади в Японії.
4. Система суб'єктів, що реалізують публічну владу у Японії (Імператор, Парламент – Державна Рада, Кабінет Міністрів).
5. Публічна служба у Японії.
6. Правовий статус префектур Японії.
7. Контроль за діяльністю адміністративних органів.

Питання для самоконтролю:

1. Перелічіть джерела адміністративного права Японії?
2. Визначте правовий статус Імператора Японії?
3. Які повноваження Прем'єр Міністра Японії?
4. Який правовий статус префектур Японії?
5. Які органи здійснюють контроль за діяльністю адміністративних органів Японії?

Рекомендовані джерела:

Навчальна і наукова література: 1-18.

ТЕМА 25 ДОСВІД США У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

(2 години)

США займає домінуюче місце в світі за ефективністю координації різних відомств. У США існує певний механізм розробки та реалізації рішень щодо забезпечення публічного адміністрування. Першим кроком є визначення національних інтересів, другим є забезпечення їх виконання.

На семінарському занятті №32(17) студентам необхідно оволодіти знаннями щодо поняття адміністративного права США, федеральних адміністративних установ штатів, з'ясувати особливості публічної служби, охарактеризувати контроль судів над адміністрацією.

Ключові терміни і поняття: виконавча влада, Конгрес, Сенат, адміністрація штатів, публічна служба, квазісудова діяльність, контрольна діяльність судів.

Семінарське заняття № 32

Питання для обговорення:

1. Поняття та сутність адміністративного права США.
2. Федеральні адміністративні установи.
3. Адміністративні установи Штатів.
4. Публічна служба: поняття та види.
5. Діяльність адміністративних установ США.
6. Адміністративна нормотворчість. Сутність та види квазісудової діяльності.
7. Контроль судів над адміністрацією.

Питання для самоконтролю:

1. Перелічіть джерела адміністративного права США.
2. Перелічіть адміністративні федеральні установи.
3. Які види публічної служби існують у США?
4. Який правовий статус адміністративних установ США?
5. Що передбачає судовий контроль за адміністрацією?

Рекомендовані джерела:

Навчальна і наукова література: 1-18.

ТЕМА 26 ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

(2 години)

Китай як держава, для якої характерний авторитарний тип політичного устрою, переслідує інші, опосередковані інституційним середовищем, цілі політико-адміністративних реформ. У порівнянні із західним світом для Китаю першорядне значення має збереження політичної стабільності та

контролю партії, а не ефективність системи державного управління, на досягнення якої орієнтований новий державний менеджмент. Цей факт установлює обмеження на адміністративні перетворення, які можуть проходити тільки в рамках сформованої політичної системи у разі збереження значної частки державного втручання.

На семінарському занятті №33(18) студенти повинні з'ясувати поняття та джерела адміністративного права Китайської Народної Республіки, зрозуміти особливості Державної адміністрації Китаю, публічної служби та органів місцевого самоврядування, характеризувати акти суб'єктів адміністрації Китаю та контроль за додержанням законності у державному управлінні Китаю.

Ключові терміни і поняття: адміністративне право, державна адміністрація, публічна служба, місцеве самоврядування, контрольна діяльність.

Семінарське заняття №33

Питання для обговорення:

1. Поняття і система джерел адміністративного права Китайської Народної Республіки.
2. Державна адміністрація Китайської Народної Республіки.
3. Публічна служба у Китаї. Система місцевого самоврядування Китаю.
4. Акти суб'єктів адміністрації Китаю.
5. Контроль за додержанням законності у державному управлінні Китаю.

Питання для самоконтролю:

1. Коли сформувалося адміністративне право Китайської Народної Республіки?
2. Які особливості державної адміністрації Китаю?
3. У чому полягає сутність державної служби Китаю?
4. Яка система місцевого самоврядування Китаю?
5. Які акти видають суб'єкти публічної адміністрації Китаю?

Рекомендовані джерела:

Навчальна і наукова література: 1-18.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xowed=y>
2. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2017, 196 с.
3. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. В.М. Гарашука, Харків: Право, 2017. 174 с.
4. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) [текст]: навч. пос. / О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, М.В. Плугатир, М.В. Співак. К.: Центр учбової літератури, 2015. 232 с.
5. Галуцько В., Курило В., Короед С. та ін. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с. <http://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2015/07/>
6. Галуцько В., Курило В., Короед С. та ін. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.
7. Гриценко І., Мельник Р., Пухтецька А. та ін. Загальне адміністративне право: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 566 с.
8. Цуркаленко Ю.. Визнання судових рішень джерелами адміністративного права як необхідність забезпечення принципу верховенства права. 2015. №4. С. 297-301. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_4_53.
9. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
10. Завдання до практичних занять і контрольних робіт з навчальної дисципліни “Адміністративне право” для студентів 2 курсу заочного факультету № 1 (галузь знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право” перший (бакалаврський) рівень) / уклад.: І. В. Бойко, В. М. Гарашук, О. Т. Зима та ін. – Харків: Нац. юрид. ун-тім. Ярослава Мудрого, 2017. 42 с.
11. Загальне адміністративне право: підручник / [Гриценко І.С., Мельник Р. С., Пухтецька А.А. та інші]; за заг. ред. І. С. Гриценка. К. : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
12. Мельник Р.С., Мосьондз С.О. Адміністративне право України (у схемах та коментарях) : навч. посібник / Р.С. Мельник, С.О. Мосьондз; за ред. Р.С. Мельника. К. : Юрінком Інтер, 2015. 344 с.
13. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Адміністративне право” (галузь

знань 08 “Право”, напрям підготовки 081 “Право”, перший (бакалаврський) освітній рівень) для студентів 2 курсу денної форми навчання / уклад.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. 101 с.

14. Основи адміністративного права України : навчально-методичний посібник [Л.Р. Біла-Тіунова, Л.М. Корнута, М.І. Сідор].О: Фенікс, 2015. 122 с.

15. Петровська І.І. До питання реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна 2020 у сфері публічного контролю». Науково інформаційний вісник Івано Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право. Івано Франківськ: Редакційно видавничий відділ Івано Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2016. Вип. 2 (14). С. 84-89

16. Петровська І.І. Фінансове право: навч.мет. пос. Івано-Франківськ: ННІОУ, 2017. 149 с.

Нормативно-правові акти

17. Конституція України. Відомості Верховної Ради. 1996. № 30. Ст. 141.

URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96_%D0%B2%D1%80

18. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

19. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> ; <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>

20. Кодекс цивільного захисту від 2.10.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

21. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

22. Концепція державної житлової політики від 30.06.1995: Верховна Рада України № 254к/95-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80>

23. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

24. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон від 19.11.1992. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

25. Повітряний кодекс України від 19.05.2011. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

26. Податковий кодекс від 2.12.2010 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

27. Постанова Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України від 11 квітня 2006 р. Вісник Верховного Суду України. 2006. № 9. С. 14-15.

28. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI зі змінами / Верховна Рада України . URL : URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
29. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12.12.1991 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1975-12>
30. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>
31. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон від 27.01.1995 URL:<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>
32. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2012 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
33. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України від 21.09.1999. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1068-14>
34. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. ВВР. 2006. № 30. Ст. 260.
35. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон від 08.02.1995 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80>
36. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>
37. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон від 07.03.2002 № 3099-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3099-14>
38. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
39. Про депозитарну систему України : Закон України від 06.07.2012 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>
40. Про державний кордон України: Закон України від 4.11.1991. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
41. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23.09.1997. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80>
42. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон від 01.07.2010. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
43. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 . URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/889_19
44. Про державну таємницю : Закон від 21.01.1994 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>

45. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України, Положення від 21.05.2014 № 236. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>
46. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
47. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 1.07.2010. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
48. Про джерела фінансування органів державної влади: Закон України від 30.06.1999 № 783-XIV . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/783-14>
49. Про дипломатичну службу: Закон України від 07.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>
50. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5.02.2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
51. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939_17
52. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.1992. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>
53. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
54. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>
55. Про закордонних українців: Закон України від 4.03.2004. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>
56. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
57. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
58. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон від 11.09.2003. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
59. Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення: Постанова КМУ від 07.05.2014 № 152 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/152-2014-%D0%BF>
60. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення: Наказ Мініюсту України від 19.12.2011 № 3539/5 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1465-11>

61. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>

62. Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення : Наказ Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z104716>

63. Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 № 520. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/520-2014-%D0%BF>

64. Про затвердження Положення про Державну службу статистики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 № 481. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/481-2014-%D0%BF>

65. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, щодо яких застосовано положення Закону України «Про очищення влади» : Наказ МЮ України від 16.10.2014 № 1704/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1280-14>

66. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF>

67. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова КМУ від 28.10.2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>

68. Про затвердження Положення про Міністерство інфраструктури України: Постанова Кабінет Міністрів України від 30 червня 2015 р. № 460 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%BF>

69. Про затвердження Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 р. N 197 URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%96%D0%B7-%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf>

70. Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України : Наказ Держмитслужби України, Правила, Форма від 17.11.2005 № 1118 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1428-05>

71. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80>
72. Про захист персональних даних : Закон від 01.06.2010. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
73. Про Збройні Сили України: Закон України від 6.12.1991. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
74. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. ВВР. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
75. Про інформацію: Закон від 02.10.1992. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
76. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від від 27.02.2014. URL: [http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text](http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text)
77. Про Консульський статут України : Указ Президента України від 02.04.1994 № 127/94 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/127/94>
78. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80?test=XX7MfyrCSgkyLryIZiEWNJ7fHI48Us80msh8Ie6>
79. Про Митний тариф України: Закон України від 04.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>
80. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
81. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9.04.1999. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
82. Про науково-технічну інформацію: Закон від 25.06.1993. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3322-12?test=XX7MfyrCSgkyLryIZiEWNJ7fHI48Us80msh8Ie6>
83. Про нафту і газ: Закон України від 12.07.2001. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2665-14>
84. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон від 24.12.1993. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>
85. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.2009. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
86. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/876 18>
87. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580 19>
88. Про Національну систему конфіденційного зв'язку: Закон України від 10.01.2002. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2919-14>

89. Про оборону України: Закон України від 6.12.1991. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>

90. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон від 24.01.1995. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>

91. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 №2469-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

92. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939_12

93. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.01.1991. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

94. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>

95. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1682_18

96. Про Положення про Міністерство закордонних справ України : Указ Президента України від 06.04.2011 № 381/2011 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/381/2011>

97. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

98. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон від 21.01.1994. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>

99. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон від 23.09.1997. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80>

100. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон від 22.09.2011. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

101. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>

102. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

103. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>

104. Про Раду Національної безпеки та оборони: Закон України від 05.03.1998. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>

105. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів 2, 4, 7

та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>

106. Про Рахункову палату України : Закон України від 2.07.2015. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 36, ст.360. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-19>

107. Про регулювання грошово-кредитного ринку: Постанова Правління Національного банку України від 21.03.2012 № 102. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0102500_12

108. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

109. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1.07.2004. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>

110. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>

111. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>

112. Про Стратегію національної безпеки України: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0008525-15>

113. Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 .URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

114. Про страховий фонд документації України: Закон України від 22.03.2001. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2332-14>

115. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>

116. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції: Закон України від 2.09.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1669-18>

117. Про трубопровідний транспорт: Закон України від 15.05.1996. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/192/96-%D0%B2%D1%80>

118. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон від 22.06.2000. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>

119. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 зі змінами URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664_14

120. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) від 30 травня 2001 р. № 7-рп/2001. Вісник Конституційного Суду України. 2001. № 3. С.11–17.

121. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) 19 квітня 2001 р. № 4-рп/2004. Справа № 1-30/2001 // Вісник Конституційного Суду України. 2001 № 2. С. 25-27.